

Jyrki Jokinen
YRITTÄJÄ - VARATUOMARI

- 0400 856 297
- lakimies@lakitieto.com
- www.lakitieto.com
- Satamakatu 8, Tampere

TESTAMENTEISTA

Milloin kannattaa harkita testamentin tekemistä?

Useimmat ihmiset miettivät jossain elämänvaiheessa testamentin tekemistä. Syitä testamentin tekemiselle on useita, mm:

- haluat turvata avo- tai aviopuolisosi taloudellista turvallisuutta,
- perheeseesi kuuluu ”sinun, minun ja meidän lapsia”,
- olet laatinut avioehtosopimuksen,
- haluat keventää lastesi perintöverotusta,
- haluat, että lapsesi mahdollisella puolisoilla ei ole avio-oikeutta sinulta perittävään omaisuuteen mahdollisen avioeron varalta,
- sinulla ei ole lapsia tai et ole naimisissa,
- haluat muistaa kummilastasi, pitkäaikaista hoitajaasi yms.
- haluat tukea hyväntekeväisyiskohteita jne.

Jos perittävä ei ole laatinut testamenttia, omaisuus menee perittävän kuollessa laillisen perimysjärjestyksen määräämälle perillistaholle laissa säädellyin oikeusvaikutuksin.

Testamentin sisällöstä

Testamentin tekijä voi lähtökohtaisesti määrätä vapaasti testamentin sisällöstä. Perittävä voi antaa saajalle **ns. yleistestamentilla** esim. koko jäämistön, määröosan (1/3) siitä tai muiden määräysten täyttämisen jälkeen jäävän omaisuuden. Tällainen ns. yleistestamentinsaaja on kuolinpesän osakas ja käyttää osakkaalle kuuluvia oikeuksia. Testamentin saajalle tuleva omaisuus selviää lopullisesti vasta perinnönjaossa, mikäli saajia on useampia.

Mikäli perittävä antaa saajalle tietyn omaisuuden omistusoikeuksin, omistusoikeutta suppeamman oikeuden (esim. hallintaoikeuden) koko jäämistöön tai sen johonkin osaan, tai tietyn rahamäärän, on kyseessä **ns. erityistestamenti eli legaatti**. Legaattinsaaja ei ole pelkästään legaatin perusteella kuolinpesän osakas. Käytännössä legaatti annetaan kuitenkin saajalleen muun perinnönjaon yhteydessä.

Testamenttausvapaudesta huolimatta testamenttimääräykset ovat käytännössä keskittyneet muutamaan päätyyppiin:

Testamentin tekijä antaa omaisuuden saajalleen useimmin täydellä omistusoikeudella, jolloin saaja voi käyttää omaisuutta hyväkseen kaikin tavoin ja jopa testamentata saamansa omaisuuden edelleen, mikäli testamentissa ei ole määrätty ns. toissijaissaajaa. Tällöin puhutaan usein **täydestä omistusoikeustestamentista**. Testamentin saaja joutuu maksamaan perintöveroa, jonka suuruus riippuu saadun omaisuuden arvosta.

Toinen tyypillinen tapa määrätä omaisuudesta, esimerkiksi sellaisten aviopuolisoiden kesken, joilla on yhteisiä lapsia, on testamentata ensin kuolleen puolison omaisuus leskelle omistusoikeudella ja määrätä omaisuus lopullisesti vasta leskenkin kuoltua lapsille toivomuksin, että lapset eivät lesken elinaikana vaatisi lakiosaansa. Tällöin leski saa omistajan oikeudella käyttää omaisuutta hyväkseen, mutta hän ei kuitenkaan voi esimerkiksi tehdä uutta testamenttia testamentilla saamastaan omaisuudesta. Tällöin omaisuuden ensisaajana olevalle leskelle määrätään perintövero testamentilla saadusta omaisuudesta. Lapset puolestaan eivät vielä lesken eläessä joudu maksamaan perintöveroa, mikäli he eivät vaadi lakiosaansa. Leskelle omistusoikeuden saaminen verotuksesta huolimatta saattaa olla tärkeää esimerkiksi puolisoitten harjoittaman yritystoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tai lesken taloudellisen turvallisuuden vuoksi lasten ollessa vielä alaikäisiä. Tällöin puhutaan **ns. rajoitetuista**

omistusoikeustestamenteista, joissa ensisaajan oikeutta tehdä testamentti saamastaan omaisuudesta on rajoitettu toissijaissaajan turvaksi.

Testamentilla annetaan edelleen, usein verotuksellisista syistä, saajalleen ainoastaan elinikäinen käyttö- tai hallintaoikeus tiettyyn omaisuuteen, esimerkiksi kesämökkikiinteistöön, omistusoikeuden mennessä toisaalle. Tällöin käyttöoikeuden saajalle ei määrätä perintöveroa lainkaan ja käyttöoikeuden saajan oikeus saattaa merkittävästikin alentaa omistusoikeuden saajan perintöveroja. Tällaiset **käyttö- ja hallintaoikeustestamentit** ovat hyvin suosittuja juuri verotuksellisista syistä puolisoitten kesken, joilla on yhteisiä lapsia. On kuitenkin huomattava, että käyttö- tai hallintaoikeustestamentit eivät välttämättä sovellu esimerkiksi pankkitalletuksiin, koska leski ei voi vastoin omistajatahon suostumusta käyttää vapaasti tilivaroja koron ylittävältä osaltaan pelkästään hallinta- tai käyttöoikeuden perusteella. Hallinta- tai käyttöoikeustestamentilla ei voida myöskään loukata rintaperillisen oikeutta lakiosaansa.

Sama testamentti voi luonnollisesti sisältää vaikkapa kaikki edellä todetut määrästyypit.

Koska nykyisin lähes puolet avioliitoista päättyy avioeroon, on hyvin yleistä, että puolisoit laativat testamentin siitä syystä, että testamentilla voidaan poistaa omien lasten mahdollisten aviopuolisoiden avio-oikeus perittävään omaisuuteen avioeron varalta, mikäli lapset eivät ole solmineet avioehtosopimusta avioliittoa solmiesaan. Näin vanhemmat voivat turvata lapsensa perinnön omatoimisesti, koska lasten on usein vaikea puhua puolisolleen avioehdosta mahdollisen eron varalta.

Testamentin peruuttaminen ja muuttaminen

Testamentin tekijä voi milloin tahansa syytä ilmoittamatta peruuttaa testamentin. Peruuttaminen ei ole määrämuotoinen toimi. Hyvä tapa peruuttaa testamentti on hävittää testamentin sisältämä asiakirja repimällä. On muistettava hävittää samalla kaikki testamentit, mikäli testamentti on laadittu useampana kappaleena. Usein peruuttaminen ja hävittäminen tapahtuvat uuden testamentin laatimisen yhteydessä siten, että testamentin tekijä toteaa uudessa testamenttiasiakirjassa peruuttavansa kaikki aiemmin laatimansa testamenttimääräykset. Mikäli testamenttiin halutaan peruuttamisen sijasta tehdä muutoksia, tulee kaikkia testamentin muotomääräyksiä noudattaa.

Lakiosaoikeus testamenttausvapauden rajoituksena

Vaikka perittävä voi määrätä lähes vapaasti omaisuudestaan, on lainsäätäjät halunnut suojata testamentin tekijän rintaperillisten, eli lasten ja heidän sijaantuloperillistensä oikeutta perintöön. Heillä on oikeus saada testamentista huolimatta ns. lakiosa jäämistöstä. Lakiosan suuruus on puolet perintöosuudesta, jonka rintaperillinen ilman testamenttia olisi saanut. Rintaperillisen on kuitenkin vaadittava lakiosaansa 6 kuukauden kuluessa testamentin tiedoksiannosta tehtävällä lakiosailmoituksella testamentinsaajalle. Perillisen, joka haluaa vaatia lakiosaansa, on tehtävä vaatimuksensa itsenäisesti. Jos lakiosailmoitusta ei tehdä, voidaan testamentti panna täytäntöön lakiosaa loukkaavilta osiltaan.

Muotovaatimukset

Testamentti on tehtävä tarkkoja muotomääräyksiä noudattaen, jotta testamentin tekijän toiveet toteutuisivat. Mikäli muotomääräyksiä ei ole noudatettu, on mahdollista, että testamentti todetaan tuomiolla pätemättömäksi. Testamentti onkin tehtävä kirjallisesti kahden esteettömän todistajan ollessa yhtä aikaa läsnä. Testamentin tekijän allekirjoitettua testamentin tai vahvistettuaan nimikirjoituksensa oikeellisuuden, todistajien tulee allekirjoittaa testamentti. Todistajien tulee tietää, että asiakirja on testamentti. Testamentin tekijän ei kuitenkaan tarvitse kertoa todistajille testamentin tarkempaa sisältöä. Testamentin saaja, alle 15 -vuotias henkilö tai testamentintekijän lähisukulaiset eivät saa toimia testamentin todistajina.

Testamenttiin merkitään myös muita seikkoja, esimerkiksi päiväys, ammatti, asuinpaikka, henkilöllisyystiedot, tekijän henkilöllisyyden toteaminen ja todistajien käsitys tekijän oikeustoimikelpoisuudesta.

Testamentin säilyttäminen ja ajan tasalla pitäminen

Testamentti tulee säilyttää turvallisessa paikassa, esimerkiksi pankin tallelokerossa. Toisaalta testamentin tulee olla helposti löydettävissä tekijänsä kuoleman jälkeen. Jos testamenttia ei löydetä, se katsotaan peruutetuksi. Ammattimaisesti testamentteja laativat tarjoavat myös usein testamentin säilytyspalveluja. Useimpien testamentin tekijät säilyttävät testamentin ”piirongin laatikossa” muiden tärkeiden papereiden kanssa.

Käytä aina lakimiestä testamentin laadinnassa, mikäli kyse on taloudellisesti vähäistä merkittävämmästä asiasta.

Tarkista myös aika ajoin, että testamenttisi ei ole ”vanhentunut”, vaan vastaa nykyistä tilannetta ja tarpeitasi.